

NVWOA Nieuwsbrief mei 2007, jaargang 12, nr. 2

Redactieadres: Hans de Groot Jeanne d'Arclaan 250 1183 BG Amstelveen tel.: 020 – 647 53 49 e-mail: hansvaio@planet.nl

In deze Nieuwsbrief...

- **Over de richting van de NVWOA**
Nieuws van het bestuur
- **De Astrale Wetenschappen in het Antieke Nabije Oosten**
Open Huis-lezing door Robert H. van Gent op 3 februari 2007
- **Organisatie van astrologievoordrachten**
Koen van de Moortel
- **Opleiding "Cultural Astronomy and Astrology" verlaat Universiteit Bath**

Over de richting van de NVWOA

Nieuws van het bestuur

We hebben u in afgelopen Nieuwsbrieven geregeld op de hoogte gehouden van het denkproces dat in het bestuur en, in wisselwerking met de leden, op sommige zaterdagen heeft plaatsgevonden.

Het bestuur is lange tijd van mening geweest dat door verbreding van de thematiek naar meer dan alleen astrologie-onderzoek de vereniging tot meer leven gebracht zou kunnen worden worden. Uit raadpleging van de leden, o.m. tijdens de discussiebijeenkomst "Aanpassen of verdwijnen?" bleek echter dat men afwijzend stond tegenover een expliciete verbreding van de thematiek, waarbij astrologie-onderzoek geen hoofdthema meer zou zijn. Men meende dat het doel van de vereniging : 'een wetenschappelijke benadering van de astrologie' onverkort behouden dient te blijven. De NVWOA biedt hier iets dat, in de geboden vorm, elders niet of nauwelijks voorhanden is. Over de vraag "verbreden of niet" is ook overlegd met enkele leden met een lange "staat van dienst" en langdurige onderzoekservaring: Jan Ruis, Jan van Rooij, Floris Methorst en Albert Bredenhoff, aan wie gevraagd is om ideeën voor de te volgen koers. Op grond van alle ontvangen reacties en suggesties heeft het bestuur de conclusie getrokken: niet verbreden of minderen, maar met herwonnen geestdrift toespitsen en versterken. Dat is de richting voor de komende tijd.

Dit toespitsen betreft 2 deelgebieden :

- proefondervindelijk onderzoek naar de betrouwbaarheid van astrologische duidingen
- nadenken over de wezenlijke betekenis van astrologie. Wat 'is' astrologie. De fysica heeft daar geen antwoord op. Dit zal vanuit metafysische begrippen doordacht moeten worden.

De Astrale Wetenschappen in het Antieke Nabije Oosten

Open Huis-lezing door Robert H. van Gent op 3 februari 2007
Samenvatting: Hans van Oosterhout

Sterrenkunde in Mesopotamië

Sterrenkunde heeft, net als de andere wiskundige wetenschappen, haar oorsprong in het antieke Mesopotamië, met name in Babylon. De invloed ervan reikte zeer ver, tot

Wat betreft het eerste punt : we stellen ons voor om een plan te ontwikkelen om dit onderzoek aan de hand van 'case-studies', gevalsbeschrijvingen te doen. Tot nu toe lag in het empirische onderzoek het accent op het statistisch onderzoek van grote homogene groepen. We hopen dat hierdoor ook een vruchtbaarder samenwerking met praktiserende astrologen van de grond kan komen. Per slot leveren zij het materiaal dat de basis vormt voor het bestaan van de vereniging.

We willen ook benadrukken dat het niet de bedoeling is om ons principieel tot deze 2 deelgebieden te beperken en andere uit te sluiten.

Alle andere mogelijke onderzoeksdomeinen zoals het al genoemde empirisch-statistisch onderzoek, cultureel-historisch onderzoek en onderzoek naar het effect van astrologische consulten blijven evenzeer belangrijke onderzoeksgebieden en voor de vereniging interessant. En zo zijn er meer.

Maar alles staat en valt in praktische zin met onderzoekers. We zullen aanmerkelijk minder zaterdagen gaan besteden aan samenkomsten waarbij een spreker is uitgenodigd. Hoewel de kwaliteit van de sprekers in het algemeen zeer hoog is geweest blijkt het steeds moeilijker te zijn om iemand te vinden op niveau en met relevantie voor onze vereniging. Het bestuur bereidt de nieuwe vormen voor. U ontvangt daarover vóór het nieuwe seizoen bericht.

Het bestuur

zelfs in India. Doordat taal en schrift uit Mesopotamië goed bekend zijn weten we ook veel over die oude sterrenkunde. We hebben er bijvoorbeeld het gebruik van het 60-talig stelsel voor graden en minuten aan overgehouden.

Men hanteerde in Babylon een maankalender, gebaseerd op de schijngestalten van de maan. De maand begon wanneer de maansikkel nieuwe maan voor het eerste weer zichtbaar werd. Ook de huidige Joodse en Islamitische kalenders zijn maankalenders, waarbij er in de islamitische kalenders wat variatie is. In sommige landen begint de maand op een berekende datum, in andere landen 1 à 2 dagen later, als de maansikkel ook feitelijk wordt waargenomen.

Het Babylonisch jaar begon rond het begin van de lente. Omdat 12 maanmaanden ongeveer 11 dagen korter zijn dan een zonnejaar, dat gebaseerd is op de astronomische seizoenen, moest regelmatig een schrikkelmaand worden ingelast. Door dat op een handige manier te doen kon men de heliakische opkomst van de ster Sirius bijna altijd in dezelfde maand (Du'uzi, ongeveer onze juni/juli) laten plaatsvinden. Het inlassen van extra maanden vond plaats met een cyclus van 19 jaar, omdat zon en maan elke 19 jaar weer in dezelfde positie ten opzichte van elkaar staan. Die periode van 19 jaar werd later bekend als de "Cyclus van Meton". Meton van Athene was een astronoom, wiskundige en ingenieur die leefde in de tweede helft van de 5e eeuw v. Chr. en zich bezighield met de fasen van de maan. Hij bevestigde de periode van 19 jaar die in Babylonië al veel eerder gebruikt werd.

De Mesopotamische sterrenbeelden zijn o.a. bekend van grensstenen (kudurru's) uit de 2de helft van het 2de millennium v.Chr. Ze tonen een verscheidenheid aan goddelijke en astrale voorstellingen. Vaak afgebeeld zijn de Zon (Shamash), de Maan (Sin), Venus (Ishtar) en de sterrenbeelden Schorpioen (mulGÍR.TAB), de Boogschutter (mulPA.BIL.SAG) en de Geitvis (mulSUHUR.MAS), nu bekend als Steenbok.

Uit omstreeks 1200 v.Chr. dateert het sterrenkundige compendium MUL.APIN, dat de volgende onderwerpen behandelt:

Lijst van sterrenbeelden en hun rangschikking in de paden van Enlil, Anu en Ea

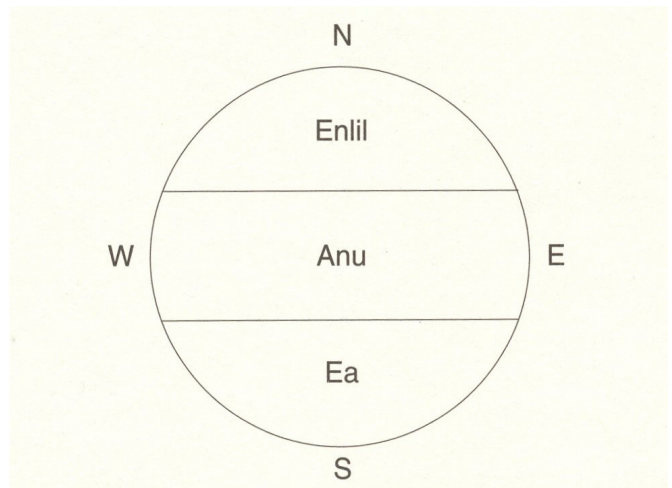
Opkomst van de sterrenbeelden in de maanden van de Babylonische kalender.

De sterrenbeelden in het "Pad van de Maan".

Lengte van dag en nacht in het jaar.

De paden van Enlil, Anu en Ea waren oorspronkelijk de horizonsectoren waarin bepaalde sterrenbeelden op- en ondergingen. Later werden ze gebruikt als verdeling van de hemelsfeer.

Veel van de proto-zodiakale sterrenbeelden in het "Pad van de Maan" werden omstreeks de 5e eeuw v.C. opgenomen in de 12-delige zodiak.

Astrologie in Mesopotamië

De vroegste vorm van astrologie in Mesopotamië was gebaseerd op omina ('voortekens'). Typierend waren teksten in de vorm: "als A in de hemel gebeurt, dan zal B op aarde geschieden".

De belangrijkste verzameling van omen teksten was de Enūma Anu Enlil ["Toen de goden Anu en Enlil ..."]. Het omvatte 68 [of 70] tabletten ("boeken") met elk ongeveer 100 omina en werd vermoedelijk tegen het eind van het 2de millennium v.Chr. verzameld. Deze verzameling van teksten werd tot het eind van de 1ste millennium v.Chr. geciteerd en becommentarieerd door de kaste van priester-astronomen (tupsarru) die met het waarnemen van de hemelse voortekens was belast.

De omina waren gebaseerd op verschillende verschijnselen, zoals blijkt uit de inhoud van de serie Enūma Anu Enlil:
 Tabletten 1-22[23] – omina gebaseerd op de maan [Sin]
 Tabletten 23[24]-39[40] – omina gebaseerd op de zon [Shamash]
 Tabletten 40[41]-49[50] – omina gebaseerd op weersverschijnselen [Adad]
 Tabletten 50[51]-68[70] – omina gebaseerd op de planeten en de sterren [Ishtar]

Omdat er nog geen sprake was van een dierenriem (zodiak) werden de posities van de maan en de planeten werden opgegeven ten opzichte van nabij gelegen sterren of sterrenbeelden. De omina hadden betrekking op de koning, zijn land en zijn volk. Enkele tabletten verwijzen naar historische gebeurtenissen uit de Oud-Babylonische Periode (ca. 2000 tot ca. 1500 v.Chr.) en mogelijk zelfs nog eerder.

Het ritueel van de substituut koning

Waren de voorspellingen voor een koning ongunstig, dan kon deze besluiten om gedurende de periode van gevaar een substituut koning (shah pukhi) aan te stellen. De echte koning, in de teksten vaak aangeduid als "de boer" of "de tuinman", verbleef dan een tijdje achter de schermen terwijl een plaatsvervanger (meestal een ter dood veroordeelde) op

de troon zat. De substituut koning werd in bijna alle aspecten als de echte koning behandeld maar nadat het gevaar geweken was meteen omgebracht. De goden konden echter niet altijd gefopt worden. De volgende passage is ontleend aan de Kroniek van Vroege Koningen en verhaalt over de koning van Isin (ca. 1860 v.Chr.)

Erra-imitti, de koning [van Isin], plaatste
Enlil-bani, de tuinman, als substituut koning op zijn troon.
Hij plaatste de koninklijke diadeem op zijn hoofd.
Erra-imitti [stierf] in zijn paleis toen hij een hete drank nuttigde.
Enlil-bani, die toen op de troon zat, gaf deze niet op [en] bleef zo de heerser.

Ook vlak voor de dood van Alexander de Grote (10/11 juni, 323 v.Chr.) werd in Babylon een substituut koning ritueel uitgevoerd. Het is niet goed bekend wat hier de aanleiding voor was.

Omina uit maansverduisteringen

Maansverduisteringen konden vanaf de 8ste eeuw v.Chr. met een redelijke zekerheid voorspeld worden d.m.v. de "18-jarige cyclus" (nu bekend als de Saros cyclus). De maanschijf was verdeeld in zones die verwezen naar regio's in Mesopotamië en het gevolg van een verduistering hing af van de zone die verduisterd werd en van de richting van de aardschaduw.

De eerste horoscopen

Horoscopische astrologie ontstond waarschijnlijk tegen het eind van de 5de eeuw v.Chr. De posities van de zon, maan en de planeten worden nu opgegeven in ecliptikale coördinaten. Horoscopen werden niet alleen voor de elite opgesteld maar ook voor de man van de straat. Er zijn er nu ongeveer 30 op spijkerschrifttabletten bekend. Ook zijn er astrologische handboeken op spijkerschrifttabletten en er waren astronomische tabellen. Voor de buitenplaneten noteerden de Babylonische sterrenkundigen met name de plaats en tijd van de volgende verschijnselen:

Heliakische opkomst in het oosten (MF = Γ)
Eerste (oostelijke) stationaire punt (ES = Φ)
Acronische opkomst (\square oppositie = Θ)
Tweede (westelijke) stationaire punt (WS = Ψ)
Heliakische ondergang in het westen (EL = Ω)

Astronomische Tabellen

Andere tabletten (aangeduid als ACT = Astronomical Cuneiform Tables) geven uitvoerige tabellen voor de posities van de zon, de maan en de planeten met hun eerste en laatste zichtbaarheid en voorspellingen van maansverduisteringen. Ze werden berekend uit perioderelaties waarop nog correctietermen werden toegepast. De berekeningsschema's van sommige ACT tabletten zijn zo goed bekend dat ze nauwkeurig gereconstrueerd kunnen worden zelfs als er maar een paar fragmenten van zijn overgeleverd. Voorbeelden van Babylonische Periode Relaties: 'Goal Year' teksten ('almanakken')

Saturnus: 57 synodische perioden [2 siderische omlopen] = 59 zonnejaren
Jupiter (kort): 65 synodische perioden [6 siderische omlopen] = 71 zonnejaren

Jupiter (lang): 76 synodische perioden [7 siderische omlopen] = 83 zonnejaren
Mars (kort): 22 synodische perioden [25 siderische omlopen] = 47 zonnejaren
Mars (lang): 37 synodische perioden [42 siderische omlopen] = 79 zonnejaren
Venus: 5 synodische perioden [13 omlopen] = 8 zonnejaren
Mercurius: 145 synodische perioden [191 omlopen] = 46 zonnejaren

ACT teksten

Saturnus: 256 synodische perioden [9 siderische omlopen] = 265 zonnejaren
Jupiter: 391 synodische perioden [36 siderische omlopen] = 427 zonnejaren
Mars: 133 synodische perioden [151 siderische omlopen] = 284 zonnejaren
Venus: 720 synodische perioden [1871 siderische omlopen] = 1151 zonnejaren
Mercurius: 217 tot 848 zonnejaren voor de eerste/laatste zichtbaarheid

De lengten van de maanmaand en van het jaar waren goed bekend. Volgens de latere Babylonische maantheorie was de gemiddelde lengte van een lunatie [= maanmaand = synodische omloop] gelijk aan:
 $P_{syn} = 29;31,50,8,20d = 29d 12h 44m 3 1/3s$.
De moderne waarde is 29d 12h 44m 2.877.

De lengte van het zonnejaar [= siderisch jaar] bepaalden zij op: $P_{jaar} = (235/19) \times P_{syn} = 365d 5h 55m 25.4s$
De moderne waarden zijn:

tropisch: $P_{trop} = 365d 5h 48m 45.187s$
siderisch: $P_{sid} = 365d 6h 9m 9.54s$

Het siderisch jaar wordt gemeten t.o.v. de vaste sterren. Het zonnejaar (ook wel tropisch jaar genoemd) wordt gemeten t.o.v. het lentepunt. Voor de Babyloniërs, die het verschijnsel van de precessie niet kenden, was het zonnejaar gelijk aan het siderisch jaar.

De Babylonische waarde voor de lengte van de maanmaand, P_{syn} werd later overgenomen door Griekse sterrenkundigen zoals Hipparchus van Nicaea en Claudius Ptolemaeus en bepaalt tot op de dag van vandaag nog steeds de loop van de Joodse kalender.

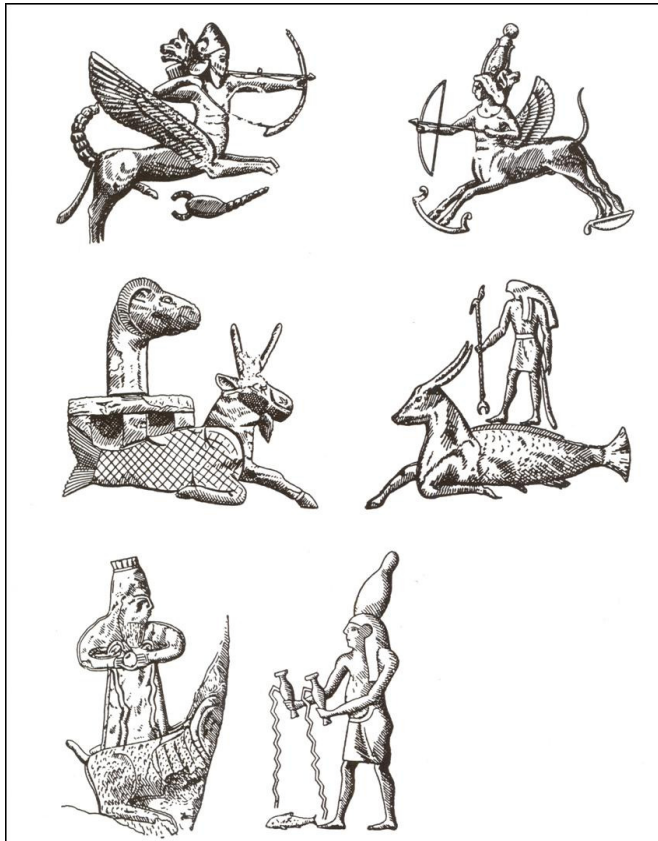
De Astronomische Dagboeken

Vanaf ongeveer 750 v.Chr. hielden Babylonische priester-astronomen een uitgebreid register bij van bijzondere en astronomische verschijnselen, de hoogte van de rivier de Eufraat en de prijs van een aantal stapelgoederen. Deze registers werden in maandelijks overzichten ondergebracht en dit werd waarschijnlijk tot vlak voor het begin van onze jaartelling volgehouden. Vooral uit de laatste paar eeuwen v.Chr. zijn veel van deze dagboeken vrijwel compleet teruggevonden. De laatst bekende astronomische spijkerschrifttekst dateert uit 75 n.Chr.

Relatie tussen Babylonische Astrologie en de Hellenistische Astrologie

Een aantal astrologische thema's uit Babylon is door Hellenistische astrologen overgenomen: Naast de 12-delige zodiak met gelijke sectoren van 30° en het sexagesimale getallensysteem ook:

- De hypsomata ("verheffingen") van de planeten (al rond 700 v.Chr. vermeld in een Assyrische tekst), aangeduid als ašar nisirti of bīt nisirti ("geheime plaats"), ons bekend als verhoging en val.
- De dodecatemoria ("micro-zodiak") waarbij elk teken in twaalf gelijke sectoren van 2½° wordt verdeeld, vergelijkbaar met de decanaten.
- De leer van de trigonen (driehoeken) waarbij steeds drie tekens van de zodiak met elkaar verbonden worden, ons bekend als de elementen.

De Astronomie in Egypte

De vermeende oudheid en ontwikkelingsgraad van de Egyptische sterrenkunde leidde tot veel speculatie en verwarring. Ook nu nog inspireren de grote piramiden en het complex van tempels en graftombes op het plateau van Gizeh nog menig auteur tot de meest fantastische theorieën en

Organisatie van astrologievoordrachten

Koen van de Moortel

Beste astrologie-liefhebber,

Soms gebeurt het dat interessante bekende astrologen van Amerika of andere verre oorden in Europa zijn voor een of ander kongres. Deze mensen willen dikwijls gerust wat langer blijven als het voor hen lonend is, d.w.z. als zij op enkel plaatsen nog voordrachten kunnen geven. Voorbeeld: Ray Merriman in oktober 2007.

Maar hoe moeten zij weten bij wie aan te kloppen?

Daarom ben ik gestart met een webpagina (www.astrovdm.com/astroorg.htm) waarop astrologen uit de hele wereld contactadressen kunnen vinden van mensen die

speculaties. De noordelijke en zuidelijke schachten uit de centrale grafkamers in de piramide van Cheops lijken op heldere sterren en sterrenbeelden te zijn gericht. Bauvals speculatie (in *The Orion Mystery*) dat de plaatsing van de piramiden de Oud-Egyptische sterrenhemel van ca. 11500 v.Chr. op de aarde uitbeeldt wordt door nog maar weinig Egyptologen serieus genomen.

Het schaarse bronnenmateriaal uit Oud-Egypte laat zien dat de

Dag van de Zon:	Zondag [Fr. Dimanche]
Dag van de Maan :	Maandag [Fr. Lundi]
Dag van Mars:	Dinsdag [Fr. Mardi]
Dag van Mercurius:	Woensdag [Fr. Mercredi]
Dag van Jupiter:	Donderdag [Fr. Jeudi]
Dag van Venus:	Vrijdag [Fr. Vendredi]
Dag van Saturnus:	Zaterdag [Fr. Samedi]

sterrenkunde in Egypte op een veel lager peil stond dan die in Mesopotamië en dat veel direct uit Babylonië werd overgenomen.

De bekende voorstelling van de Egyptische sterrenhemel op het plafond van de tempel van Hathor in Denderah, (1ste eeuw v.Chr.) vertoont, naast oorspronkelijke Egyptische voorstellingen, "geïmporteerde" Babylonische dierenriemtekens. Dat blijkt uit een vergelijking van de zodiakale sterrenbeelden op Babylonische grensstenen (eind 2de millennium v.Chr.) en op de hemelplafond van Denderah (1ste eeuw v.Chr./n.Chr.).

Afgebeeld zijn de Boogschutter (Sagittarius), de Steenbok (Capricornus) en de Waterman (Aquarius).

De astrologische oorsprong van de weekdays

De 7-daagse week ontstond vermoedelijk in Assyrië tegen het eind van het 2de millennium v.Chr., werd vermoedelijk onder Joods/Hellenistisch invloed ook populair in Egypte en kreeg een astrologische betekenis tijdens de 1ste eeuw v.Chr. Aan elk van de 12 uren van de dag en de nacht werd een heersende planeet toegekend in de traditionele volgorde van de planeten in het geocentrisch wereldstelsel. De planeetheerser van het eerste uur van de dag bepaalde ook het karakter van de gehele dag en zo ontstond de bekende reeks van weekdays (zie kader).

eventueel een voordracht, studiedag of iets dergelijks kunnen organiseren voor hen.

Wilt u zelf graag (gratis) vermeld worden op deze lijst? Laat mij dan zo vlug mogelijk iets weten! Het is natuurlijk van groot belang dat dit plekje op het internet door astrologen gevonden wordt, dus als u zelf een site hebt, leg a.u.b. een linkje. Ik hoop dat hiermee internationale astrologische uitwisselingen iets eenvoudiger kunnen worden...

Vriendelijke groeten,
Koen Van de moortel
www.astrovdm.com

Opleiding "Cultural Astronomy and Astrology" verlaat Universiteit Bath

Uit het Journal van de Astrological Association of Great Britain vernemen we dat de Sophia Trust, onder wier auspiciën al enige jaren een astrologieopleiding (een 'MA in Cultural Astronomy and Astrology') aan de Universiteit van Bath plaatsvond, deze daar niet kan voortzetten.

Inmiddels heeft men een principe overeenkomst met de Universiteit van Wales in Lampeter om daar vanaf januari 2008 door te kunnen gaan met een 'on-line distance- learning programme'. Ook wordt gemeld : 'the MA is currently undergoing academic validation'.

De NVWOA Nieuwsbrief is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Wetenschappelijk Onderzoek van de Astrologie.

Bestuur NVWOA:

Voorzitter: drs. F. Vermooij, Prof. H. de Vrieslaan 9, 3571 GE Utrecht, tel. 030 - 271 15 66,
e: franciscus.vermooij@hetnet.nl

Secretaris: Hans van Oosterhout, Turkooisdrift 10 3436 BG Nieuwegein tel.: 030 -603 37 99,
e: hans@hvoosterhout.demon.nl.

Penningmeester: drs Sybe Dijkstra, De Laïressestraat 48, 1071 PB Amsterdam, tel.: 020 664 20 50,
e: zin@sybedijkstra.com.

Drs. A.G. Bruining, Petemoederslaan 11 bis a 3552 AH Utrecht, tel. 030 - 273 29 54,
e: zhh@hacom.nl;

Redactie Nieuwsbrief: Hans de Groot, Jeanne d'Arclaan 250, 1183 BG Amstelveen, tel. 020 - 647 53 49,
e: hansvaio@planet.nl

Website: NVWOA: www.nvwoa.nl